

Strona główna>Prawodawstwo i orzecznictwo>Ustawodawstwo krajowe

Ustawodawstwo krajowe

Czechy

Na niniejszej stronie przedstawiono informacje dotyczące systemu prawnego Republiki Czeskiej oraz przegląd czeskiego prawodawstwa.

Źródła prawa

Prawo czeskie stanowi część europejskiej kontynentalnej kultury prawnej. Opiera się ono na prawie pisanym i innych instrumentach legislacyjnych, traktatach międzynarodowych ratyfikowanych przez czeski parlament [Parlament ČR], które zostały ogłoszone, a także orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego [Ústavní soud], którym TK stwierdza nieważność przepisu prawnego lub jego części.

Rodzaje instrumentów prawnych – opis

Porządek prawny Republiki Czeskiej tworzy całość jej prawodawstwa i instrumentów powiązanych.

Najważniejszymi instrumentami prawnymi są ustawy (*zakony*), tzn. zbiory zasad zachowania regulujące główne dziedziny życia jednostek i społeczeństwa. Ustawy o szerszym zakresie, obejmującym całą gałąź prawa, zawierające szczegółowe przepisy zorganizowane w sposób bardziej systematyczny zwane są **kodeksami** (*zákoníky*). Ustawy obejmujące cały zakres prawa procesowego i ustanawiające szczegółowe przepisy proceduralne zwane są **kodeksami postępowania** (*řády*). Ustawy regulujące najważniejsze sprawy państwa oraz dotyczące praw obywatela i człowieka (w tym konstytucja Republiki Czeskiej oraz Karta podstawowych praw i swobód) znane są jako **ustawy konstytucyjne** (*ústavní zákony*); obowiązuje specjalny tryb ich przyjmowania.

Ustawy są wspierane przez przepisy wykonawcze: **przepisy rządowe, rozporządzenia ministrów i centralnych organów rządowych oraz regionalnych jednostek samorządowych**.

Prawo czeskie obejmuje także **umowy międzynarodowe**, które zostały ratyfikowane przez parlament i tym samym wiążą Republikę Czeską. Umowy międzynarodowe mają wyższą rangę niż ustawodawstwo krajowe, co oznacza, że jeżeli w pewnej kwestii prawo krajowe koliduje z umową międzynarodową, to wtedy przepisy umowy międzynarodowej mają pierwszeństwo przed przepisami prawa krajowego.

Oprócz wspomnianych powyżej typów aktów prawnych w Republice Czeskiej od chwili jej przystąpienia do Unii Europejskiej tak samo jak w innych państwach członkowskich zastosowanie ma **prawo europejskie**.

W Republice Czeskiej zwyczaj nie jest źródłem prawa. W niektórych przypadkach prawo zezwala jednak na uwzględnienie zwyczaju w kontekście niektórych dziedzin lub zasad prawnych. Przypadki takie określają właściwe akty prawne, których przepisy mogą być egzekwowane przez sądy. Zgodnie z dominującą opinią źródłem prawa jest zatem nie sama zasada prawna czy zwyczaj lecz przepis, który się na nie powołuje.

Źródłem prawa nie jest także orzeczenie sądu. Z drugiej strony sąd nie może odmówić wydania orzeczenia ze względu na to, że przepis prawny jest niekompletny lub niejednoznaczny. Często musi on dokonać własnej wykładni danego zagadnienia, na której inne sądy będą później, w dużej mierze, opierać swoje orzeczenia – co *de facto* ustanawia precedens prawny. Jeżeli orzeczenie zostanie opublikowane w czeskim Biuletynie orzeczeń sądowych i opinii (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*), gdzie publikowane są zasadniczo najważniejsze orzeczenia sądów wyższych instancji, jest ono faktycznie uznawane za źródło prawa – choć nieoficjalnie.

Hierarchia źródeł prawa

Porządek prawny Republiki Czeskiej ma strukturę hierarchiczną. Najwyższe miejsce w hierarchii zajmuje konstytucja i ustawy konstytucyjne. Ich autorytet prawny jest największy i mogą one być zmieniane jedynie innymi ustawami konstytucyjnymi. Kolejne miejsce w hierarchii zajmują ustawy zwykłe, które z kolei stanowią podstawę prawną dla przepisów wykonawczych – mających najmniejszą wagę prawną. Przepisy o mniejszej wadze prawnej muszą być zgodne z przepisami znajdującymi się wyżej w hierarchii prawnej. Akty prawne mogą być uchylane lub zmieniane jedynie przepisami tej samej lub większej wagi prawnej. **Umowy międzynarodowe** mają szczególną rangę w hierarchii. Jak zaznaczono powyżej, stanowią one część porządku prawnego i w przypadku kolizji z prawem krajowym mają pierwszeństwo nawet przed ustawą konstytucyjną.

Akty prawne, których podstawą prawną są ustawy – przepisy rządowe, decyzje Prezydenta Republiki Czeskiej o zasadniczo normatywnym charakterze (jak np. o amnestii), akty prawne wydawane przez ministerstwa oraz inne centralne lub lokalne organy administracji państwa, akty normatywne regionalnych i gminnych jednostek samorządowych. Akty takie muszą być wydawane na podstawie ustawy i w określonych przez nią granicach, w zakresie spraw przekazanych do uregulowania.

Jeżeli chodzi o **prawo europejskie**, zastosowanie ma unijna zasada nadrzędności prawa wspólnotowego, tak jak w przypadku wszystkich państw członkowskich. W ramach powyższej zasady w przypadku kolizji prawa europejskiego z prawem krajowym państwa członkowskiego (ustawy, rozporządzenia itp.) prawo unijne ma pierwszeństwo przed prawem krajowym. Zasada ta ma zastosowanie we wszystkich przypadkach kolizji między prawem krajowym a pierwotnym prawodawstwem wspólnotowym (Traktaty) oraz między prawem krajowym a wtórnym prawodawstwem wspólnotowym (rozporządzenia, dyrektywy itp.). Zgodnie z obowiązującą wykładnią prawa dotyczy ona nawet najważniejszych krajowych przepisów prawnych – prawo europejskie ma pierwszeństwo nawet przed konstytucjami i ustawami konstytucyjnymi państw członkowskich.

Jeżeli chodzi o umowy międzynarodowe, które wiążą Republikę Czeską, to aby stały się one częścią prawa czeskiego, muszą zostać ratyfikowane przez parlament, chyba że ustawa konstytucyjna przewiduje, że dana umowa musi zostać ratyfikowana w drodze referendum. Umowy międzynarodowe są ratyfikowane przez Prezydenta Republiki Czeskiej. Po ratyfikacji czeska wersja umowy musi zostać opublikowana w Biuletynie umów międzynarodowych (*Sbírka mezinárodních smluv*).

Struktura instytucjonalna

Instytucje odpowiedzialne za przyjmowanie aktów prawnych

Władzę ustawodawczą w Republice Czeskiej sprawuje parlament, składający się z dwóch izb:

Izby Deputowanych (200 posłów) oraz

Senatu (81 senatorów).

Proces ustawodawczy

Proces ustawodawczy czy też legislacyjny rozpoczyna się od prawa do inicjatywy ustawodawczej. Prawo do zgłaszania projektów nowych ustaw i zmian w istniejących ustawach przysługuje poszczególnym członkom parlamentu lub ich grupom, Senatowi, rządowi oraz regionalnym organom administracji

państwowej. Jedynie rząd ma prawo proponować ustawy dotyczące budżetu państwa lub zamknięcia rachunków narodowych; decyzje w sprawie takich ustaw może podejmować jedynie Izba Deputowanych. Rząd ma jednakże prawo wyrażania opinii dotyczącej każdej proponowanej ustawy (projektu ustawy). Izba Deputowanych najpierw omawia i w razie potrzeby zmienia projekt ustawy w trakcie trzech kolejnych czytań.

Uchwalenie ustawy wymaga zwykłej większości głosów obecnych deputowanych. Przewodniczący Izby Deputowanych jak najszybciej przesyła projekt do Senatu, który ma tylko 30 dni na omówienie go — w przeciwieństwie do często przeciągających się dyskusji w Izbie Deputowanych, które trwają niekiedy miesiącami. Przed upływem tego terminu Senat musi zatwierdzić ustawę, odrzucić ją lub odesłać zmienioną wersję projektu do Izby Deputowanych. Może również postanowić, że w ogóle nie będzie omawiać danego projektu. Jeżeli Senat zatwierdzi projekt ustawy lub postanowi go nie omawiać, lub też jeśli nie wyrazi opinii w wymaganym terminie, ustawę uważa się za przyjętą i wysyła się ją prezydentowi Republiki do podpisania. Jeżeli Senat odrzuci projekt, Izba Deputowanych poddaje go ponownie pod głosowanie. Ustawa zostaje uchwalona, jeżeli zostanie zatwierdzona przez zwykłą większość głosów Izby Deputowanych. Jeżeli Senat odsyła zmienioną wersję ustawy do Izby Deputowanych, izba niższa poddaje zatwierdzonej przez Senat wersję pod głosowanie. Projekt przyjmowany jest zwykłą większością głosów deputowanych. Jeżeli Izba Deputowanych nie zatwierdzi projektu zmienionego przez Senat, poddaje ponownie pod głosowanie wersję pierwotną przesłaną Senatowi. Ustawa zostaje przyjęta, jeżeli zostanie zatwierdzona zwykłą większością głosów wszystkich deputowanych (tzn. co najmniej 101 głosów). Ustawy wyborcze oraz niektóre inne rodzaje ustaw zatwierdzane są zarówno przez Izbę Deputowanych, jak i przez Senat.

W ciągu 15 dni od otrzymania zatwierdzonego projektu prezydent Republiki może podjąć decyzję, że nie podpisze projektu i odesłać go do Izby Deputowanych celem dalszego omówienia, podając uzasadnienie takiej decyzji. Postępowanie takie nazywa się *wetem* prezydenta. Izba Deputowanych może odrzucić weto prezydenta zwykłą większością głosów swoich członków, nie wprowadzając żadnych zmian do projektu. W takim przypadku ustawa jest uchwalona. W innym przypadku nie zostaje przyjęta.

Oprócz prezydenta Republiki ustawy podpisują także przewodniczący Izby Deputowanych i premier, chociaż jest to tylko formalność.

W przypadku rozwiązania Izby Deputowanych Senat może przyjmować akty prawne w sprawach pilnych w określonych dziedzinach, które w innych okolicznościach wymagałyby przyjęcia ustawy. Senatowi propozycje aktów przedkładać może rząd i muszą one zostać zatwierdzone przez Izbę Deputowanych na pierwszym posiedzeniu, w przeciwnym wypadku tracą ważność.

Wyjątki w tym procesie ustawodawczym stanowią ustawy konstytucyjne. Aby taka ustawa została przyjęta, musi zostać zatwierdzona głosami trzech piątych wszystkich deputowanych (większość kwalifikowana) oraz głosami trzech piątych obecnych senatorów, a nie zwykłą większością głosów (połowa) obecnych członków parlamentu, jak w przypadku zwykłych ustaw. Ustawy konstytucyjne mogą być zmieniane lub poszerzane jedynie przez inne ustawy konstytucyjne (tzn. w razie rozwiązania Izby Deputowanych Senat nie może ich zmieniać aktami prawnymi), a prezydentowi nie przysługuje wobec nich prawo weta. Ministerstwa, inne agencje administracyjne oraz samorządowe organy regionalne mogą wydawać szczegółowe przepisy wykonawcze (zarządzenia i dekrety) odpowiednio do zakresu ich kompetencji.

Ważność aktów prawnych

Akt prawny musi zostać opublikowany, aby wejść w życie. Ustawy konstytucyjne, ustawy i inne przepisy prawne (przepisy rządowe, rozporządzenia ministerialne itd.) publikowane są w Biuletynie ustaw (*Sbírka zákonů*), wydawanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Akt prawny wchodzi w życie i staje się częścią czeskiego porządku prawnego w dniu jego publikacji w Biuletynie ustaw (*Sbírka zákonů*). W biuletynie podana jest także data, z którą dany akt staje się skuteczny. Od tej daty wszyscy są prawnie zobowiązani do przestrzegania danego aktu. Jeżeli nie zostanie podana data późniejsza, akt staje się skuteczny 15 dni po publikacji. W sytuacjach nadrzędnego interesu publicznego data ta może zostać przesunięta na wcześniejszy termin, nie może jednak poprzedzać terminu publikacji. Tak więc dzień, w którym dany akt prawny staje się skuteczny, może być dniem jego wejścia w życie, dany akt nie może jednak stać się skuteczny przed wejściem w życie. Akty prawne przyjęte przez Senat publikowane są w Biuletynie ustaw (*Sbírka zákonů*) tak samo jak ustawy; ratyfikowane umowy międzynarodowe publikowane są w Biuletynie umów międzynarodowych (*Sbírka mezinárodních smluv*). Przepisy regionalne publikowane są w dziennikach urzędowych; przepisy gminne wywieszane są na oficjalnej tablicy ogłoszeń urzędu gminy przez 15 dni, a następnie publikowane w sposób standardowy dla danej gminy.

Jeżeli przepisy krajowe lub poszczególne uregulowania prawne są sprzeczne z porządkiem konstytucyjnym, lub jeżeli inne instrumenty prawne lub przepisy takich instrumentów są sprzeczne z porządkiem konstytucyjnym lub z innymi przepisami, Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga, czy powinny one zostać unieważnione.

Więcej informacji można znaleźć w tekście czeskiej konstytucji: [Ústava](#).

Prawnicze bazy danych

Prawnicza baza danych jest utrzymywana i prowadzona przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej. Zawiera ona następujące informacje:

Jedna z zakładek oficjalnej strony internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ([Ministerstvo vnitra](#)) jest poświęcona ustawodawstwu (*legislative*).

Zawiera ona elektroniczne wersje (format PDF) Biuletynu ustaw ([Sbírka zákonů](#)) i Biuletynu umów międzynarodowych (*Sbírka mezinárodních smluv*) (część dziennika urzędowego). Strona ta nie ma statusu strony urzędowej a informacje na niej umieszczone nie są wiążące prawnie. Jedynie wydrukowany tekst Biuletynu ustaw jest autentyczny. Strona jest dostępna opinii publicznej i umożliwia wyszukiwanie pełnego tekstu dokumentów lub wyszukiwanie potrzebnych informacji przy pomocy metadanych.

Sekcja „ustawy” ([Sekce zákony](#)) będąca częścią portalu administracji publicznej Republiki Czeskiej ([Portál veřejné správy České republiky](#)) zawiera pełne, aktualne teksty ustaw i przepisów wykonawczych. Strona ta nie ma statusu strony urzędowej a informacje na niej umieszczone nie są wiążące prawnie.

Umożliwia wyszukiwanie pełnego tekstu dokumentów oraz wyszukiwanie według nazwy i numeru dokumentów zawartych w bazie danych.

Dzięki systemowi informacji [ISAP](#) możliwy jest dostęp do baz danych używanych do przypisywania roli koordynatora w przypadku dokumentów Rady oraz aktów opublikowanych w Dzienniku Urzędowym UE. Przy pomocy tego systemu można również monitorować przebieg procesu wdrażania, krajowego procesu ustawodawczego i postępowań w sprawie naruszenia przepisów prawa. Baza danych zawiera elektroniczne archiwum stanowisk krajowych, dokumentów roboczych, tabel korelacji itp.

Orzecznictwo

W Republice Czeskiej nie istnieje jeden oficjalny bądź prywatny zbiór orzeczeń, w którym systematycznie publikowane byłyby najważniejsze orzeczenia wszystkich sądów Republiki Czeskiej, tj. orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oraz orzeczenia sądów powszechnych, które mogą mieć konsekwencje o charakterze ogólnym. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są publikowane w Zbiorze wyroków i orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (*Sbírka náleží a usnesení Ústavního soudu*) publikowanym przez wydawnictwo C. H. Beck w Pradze. Jeżeli chodzi o orzeczenia sądów powszechnych, systematycznie publikuje się jedynie wybrane orzeczenia sądów najwyższych, tj. Sądu Najwyższego i Najwyższego Sądu Administracyjnego. Wybrane orzeczenia Sądu Najwyższego oraz jego opinie, które mają na celu zapewnienie spójności orzecznictwa cywilnych i karnych sądów niższej instancji, publikowane są w Zbiorze orzeczeń sądowych i opinii (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*) wydawanym przez wydawnictwo LexisNexis w Pradze. Wybrane wyroki i uchwały Najwyższego Sądu Administracyjnego publikowane są w Zbiorze orzeczeń Najwyższego Sądu Administracyjnego (*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*), wydawanym przez wydawnictwo ASPI w Pradze. Orzecznictwo sądów powszechnych niższych instancji nie jest publikowane systematycznie; wybrane orzeczenia są czasem publikowane w periodykach prawniczych.

Praktyczne znaczenie mają przy tym oficjalne wyszukiwarki internetowe w zakresie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i sądów powszechnych najwyższej instancji – za ich pomocą można odnaleźć kompletne orzecznictwo tych sądów. Dzięki nim można przeszukiwać elektronicznie serwery należących do różnych sądów powszechnych niższych instancji, by uzyskać wykaz wybranych orzeczeń tych sądów.

[judikatura Ústavního soudu ČR](#) (orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego)

[judikatura Ústavního soudu ČR](#) (orzecznictwo Sądu Najwyższego)

[judikatura Ústavního soudu ČR](#) (orzecznictwo Najwyższego Sądu Administracyjnego)

Czy dostęp do bazy danych jest bezpłatny?

Dostęp do bazy danych jest **bezpłatny**.

Wybrane komercyjne bazy danych:

[ASPI](#)

[LEXDATA](#)

[LEXGALAXY](#)

[SAGIT](#)

[TORI](#)

Ostatnia aktualizacja: 16/09/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja

Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.